

SHIM TIKISH BOSQICHLARINI O‘QITISH METODIKASI

D.Sh.Muradova

Navoiy davlat universiteti “Texnologik ta’lim” yo’nalishi 3- bosqich “D” guruh talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20594599>

Annotatsiya

Ushbu maqolada ayollar shimini ishlab chiqarish texnologiyasining zamonaviy bosqichlari hamda o‘quv ustaxonalarida ushbu jarayonni samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Ishda xomashyoga dastlabki ishlov berish, bichish, detallarni termik mustahkamlash, cho‘ntak va choklarga ishlov berish kabi texnologik jarayonlarning o‘ziga xos xususiyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, o‘quv ustaxonasini ergonomik tashkil etish, ishlab chiqarish muhitida qulay mehnat sharoitlarini yaratish, raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish hamda innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish masalalari ko‘rib chiqilgan. Maqolada “loyiha orqali ta’lim” metodikasining afzalliklari ochib berilib, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish, ularning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirish va mustaqil ijodiy faoliyatga tayyorlashdagi ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Ayollar shimi, tikuvchilik texnologiyasi, bichish jarayoni, dekatirovka, termik ishlov berish, cho‘ntak tayyorlash, o‘quv ustaxonasi, ergonomika, raqamli monitoring, loyiha orqali ta’lim, innovatsion metodika, kasbiy kompetensiya, ishlab chiqarish jarayoni.

Ayollar shimini ishlab chiqarish jarayoni bugungi kunda faqat mexanik mehnat emas, balki yuqori texnologik va intellektual faoliyatga aylangan. O‘quv ustaxonalarida ushbu jarayonni tashkil etishda talaba mahsulotning har bir millimetrida sodir bo‘ladigan fizik-kimyoviy va konstruktiv o‘zgarishlarni his qilishi lozim. Quyida shim tikishning har bir bosqichi va ustaxonani boshqarishning yangi qirralari batafsil yoritiladi.

I. Texnologik zanjir: Detallardan mukammal shaklga qadar

1. Xomashyoga ishlov berish va mikro-loyihalashtirish

Shim tikishni boshlashdan oldin matoning xususiyatlarini o‘rganish eng muhim bosqichdir. “Dekatirovka” jarayoni faqatgina bug‘lash emas, balki matoning relaksatsiyasini (ichki kuchlanishlarni yo‘qotish) ta‘minlashdir. Zamonaviy ustaxonalarda mato 24 soat davomida erkin holatda yoyib qo‘yiladi. Bu jarayon “mato xotirasi”ni o‘chirish deb ataladi. Agar bu bosqich e‘tiborsiz qoldirilsa, shim tayyor bo‘lgandan keyin birinchi yuvishdayoq o‘z shaklini mutlaqo yo‘qotishi mumkin.

Bichish jarayonida esa “mikro-logistika” qo‘llaniladi. Har bir detalning ip yo‘nalishi millimetrigacha tekshiriladi. Shimning tizza qismida matoning cho‘zilib ketmasligi uchun andazalar maxsus burchak ostida joylashtiriladi. Bu bosqichda lazerli proyektorlardan foydalanish andazalarni mato ustida xatosiz joylashtirish imkonini beradi.

2. Detailarni barqarorlashtirish va termik mustahkamlash

Shimning chidamliligi uning ichki qatlamlariga bog‘liq. Cho‘ntak og‘zi, belbog‘ (poyas) va molniya atrofi maxsus «dublerin» materiallari bilan qotiriladi. Bu jarayonda harorat va bosimning o‘zaro nisbati (adjeziya) o‘rganiladi. O‘quvchi bilishi kerakki, harorat 150°C dan oshsa, matoning rangi o‘zgarishi, 120°C dan past bo‘lsa, yopishtiruvchi qatlam ko‘chib ketishi mumkin. Bu yerda texnologik intizom eng birinchi o‘ringa chiqadi.

3. Cho‘ntaklar — shimning «yuzi» va funktsionalligi

Ayollar shimida cho‘ntaklar nafaqat vazifa bajaradi, balki dekorativ element hamdir. Yon cho‘ntaklarni (vtochnoy karman) tayyorlashda «karkasli» usuldan foydalaniladi. Bunda cho‘ntak qoplamasi (meshkovina) asosiy mato bilan biriktirilishidan oldin uning chetlari overlokda emas, balki maxfiy chok bilan ishlanadi. Bu usul shim kiyilganda cho‘ntakning tashqariga bo‘rtib chiqmasligini ta‘minlaydi.

4. O‘rta va yon choklarning muhandislik yechimi

Shimning «o‘tirish» qulayligi (posadka) o‘rta chokning (shov sideniya) qanday tikilishiga bog‘liq. Ushbu chok inson harakati davomida eng katta yuklamani oladi. Shuning uchun bu yerda «zanjirsimon» chok beruvchi mashinalardan foydalanish maqsadga muvofiq. Ushbu chok mato bilan birga cho‘ziladi va uzilib ketmaydi. Yon choklarda esa «aylantirib tikish» texnologiyasi qo‘llaniladi, bu chokning ichki qismini ipakdek silliq qiladi.

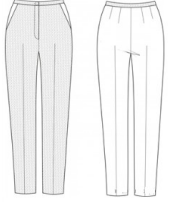
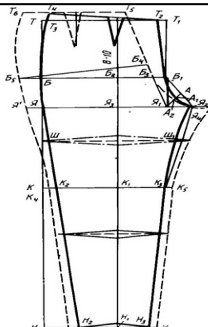
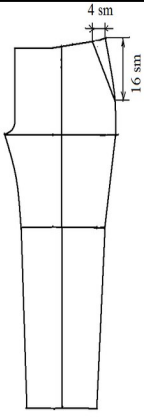
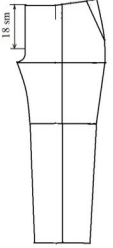

1-rasm. Ayollar shimini bichish

Ayollar shimi uchun model tanlash, konstruktiv modellash

1-jadval.

№	Bajariladigan ishlar mazmuni	Moslamalar, asboblari va xomashyolar	Eskizlar, chizmalar, rasmlar	Bajarish tartibi
1.	Moda jurnallaridan foydalanib, ayollar shimi moda yo‘nalishini tahlil qilish va ayollar uchun model tanlash.	Moda jurnallari, multimedia materiallari.		Moda jurnallari va multimedia materiallaridan foydalanib ayollar shimi moda yo‘nalishini tahlil qilish va shim uchun model tanlash.

2.	Tanlangan ayollar shimi model eskiz rasmini chizish.	Qog'oz, qalam, o'chirg'ich.		Tanlangan ayollar shimi model eskiz rasmini texnik shartlarga rioya qilgan holda chizish.
3.	Shim asos konstruksiyasini modellash uchun tayyorlash.	Ayollar shimi asos konstruksiya chizmasi.		Ayollar shimi chizmasi olinadi. Buning uchun old va ort bo'laklardan alohida nusxa ko'chiriladi.
4.	Ayollar shimi yon cho'ntagini modellash.	Ayollar shimi asos konstruksiya chizmasi, qalam, chizg'ich.		Shim old bo'lagida yon qirqma qiya cho'ntak o'rni belgilanadi. Yon chokdan cho'ntak og'zigacha bo'lgan masofa 3,0–4,0 sm. Cho'ntak og'zi kattaligi 16 sm. Old bo'lak konstruksiyasida cho'ntak ko'rinmasi o'rni belgilanadi.
5.	Shim taqilmasi gulfigini modellash.	Ayollar shimi asos konstruksiya chizmasi, qalam, chizg'ich.		Shim o'ng old bo'lagi gulfik (adip) bilan yaxlit loyihalanadi. Gulfik kengligi 4 sm, uzunligi 16–18 sm.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Mikhaylova T.A. Ayollar kiyimini tikish va ishlov berish. – Sankt-Peterburg: Piter, 2015. – 272 b.
2. Orlova S.V. Tikuvchilik sohasida mehnat xavfsizligi asoslari. – Moskva: Akademiya, 2010. – 192 b.
3. N.S.Gaipova, M.Z.Ismatullayeva, A.S.Axmetova, X.Z.Ismatullayeva “Tikuvchilik texnologiyasi asoslari” O'quv qo'llanma. O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyot Toshkent- 2006. (7-8 b, 10-12 b, 28-29 b).
4. N.S.Gaipova, M.Tursunxo'jayeva, Q.Abdullayeva, X.Boboxonova “Tikuvchilik texnologiyasi va jihozlari” 3-nashr. Toshkent: “Fan va texnologiya” 2016. (130-137 b, 191-199 b).
5. Matlab Tilavova. Texnologiya va uni o'qitish metodikasi. Durdona nashriyoti. Buxoro 2021. (41-43 b).

6. Zenife Devletshayeva “Tikuvchilik buyumlarini tayyorlash texnologiyasi”. O’quv qo’llanma. “Sano – standart” nashriyoti 2017. (4-5 b).
7. O’.O.Tohirov, D.S.Mirahmedova, Z.S.Shamsiyeva Texnologiya: Umumiy o’rta ta’lim maktablarining 5-sif uchun darslik. T:“Sharq” Nashriyoti 2020. (127-128 b, 140-143 b).
8. N.S.Gaipova, M.Tursunxo’jayeva, Q.Abdullayeva, X.Boboxonova “Tikuvchilik texnologiyasi va jihozlari” 3-nashr. Toshkent: “Fan va texnologiya” 2016. (130-137 b, 191-199 b).